

Een mooie monumentendag - maar geen mooie maaldag

Analyse van Henk: een H boven ons land zorgt voor een mooie, zonnige dag. De wind is zwak en komt uit variërende richtingen. Het is moeilijk om het goed vast te stellen maar draaien we rechtsom dan zien we ter hoogte van onze molen een west-zuidwestelijke wind. Die zal zeker niet genoeg kracht hebben om de vijzel rond te krijgen of de maalsteen te laten werken. Voor de Prins dan maar, want vandaag is het Monumentendag en dan moeten wel toch op zijn minst proberen de illusie van een werkende molen te scheppen. De bezoekers zullen er van genieten. Vandaag ook een delegatie van de ESN op onze molen. Volop de kans om te oefenen op je Engels en je omgang met het publiek!

Het KNMI vindt er dit van: zaterdag overdag lossen de mistbanken snel op en is het zonnig met af en toe wat sluierbewolking. Vooral in de noordelijke helft van het land ontstaan er in de ochtend stapelwolken, die later in de middag weer oplossen. Het blijft droog en de maximumtemperatuur ligt tussen 18°C op de Wadden en 22°C in het zuiden van het land. In het zuiden wordt de wind zwak oostelijk, in het noorden zwak zuidwestelijk. (Bron: KNMI)

Vragen over het huiswerk

Lezen H7: 7.5.3.g tot eind (oud en nieuw)

1. Welke zeilvoering kunnen we vandaag toepassen belast en welke onbelast?
2. Welke delen van het Oud-Hollands gevlucht moet je smeren?
3. Hoe vaak moesten de molenaars vroeger - contractueel verplicht - de temperatuur van de bovenas ter hoogte van de halssteen controleren?
4. Bij het vervangen van het halslager van de molen van de Groote Polder is het gietijzeren lager vervangen door een steen. Die liep heet. Hoe kwam dat?
5. Waarom zit er soms een kettinkje aan de achterkant van de bovenas (penzijde)?
6. Wat betekent het als een kam "vleest" en wat is de oorzaak?
7. Onder welke hoek ligt de vijzel in de maalgoot?
8. Wij smeren het onderste lager van de vijzel met kogellagervet. Hoe gaat dat bij ons?
9. Wat is het verschil tussen de lagering van de vijzel in een potbalk en de lagering in een waterpeluw?
10. Je bovenwiel en je bonkelaar lopen niet goed op elkaar. Mag je dit zelf oplossen door de wiggen te verstellen?
11. Bij het draaien met de molen hoor je steeds een luide dreun die vanaf de askop komt. Wat is er aan de hand en wat moet je doen?
12. Wat kun je doen als een kam los zit en het niet heeft geholpen hem aan te slaan en opnieuw te wiggen?
13. Waar rotten kruipalen typisch?
14. Hoe ga je te werk om een kruipaal te vervangen?
15. Wat is WK77?
16. Wat is een takeling?
17. Waarom brengt men op riet op sommige plekken kopergaas aan?
18. Wat kun je doen om vogels van je gevlucht te weren?
19. In een molen met een houten rollenkruierwerk is een rol gebroken. Mag je nu verder kruien?

Antwoorden bij de vragen over het huiswerk

Lezen H7: 7.5.3.g tot eind (oud en nieuw)

1. Welke zeilvoering kunnen we vandaag toepassen belast en welke onbelast?
Belast zal het niet gaan. Onbelast 4 volle.
2. Welke delen van het Oud-Hollands gevlucht moet je smeren?
Aan het Oud-Hollands gevlucht valt niet veel te smeren.
3. Hoe vaak moesten de molenaars vroeger - contractueel verplicht - de temperatuur van de bovenas ter hoogte van de halssteen controleren?
Elke twee uur.
4. Bij het vervangen van het halslager van de molen van de Grootte Polder is het gietijzeren lager vervangen door een steen. Die liep heet. Hoe kwam dat?
De steen was er niet goed onder gezet, hij was gekanteld. Wanneer de halssteen naar binnen of naar buiten gekanteld is draagt hij niet meer over de volle breedte. De as liep daardoor heet.
5. Waarom zit er soms een kettinkje aan de achterkant van de bovenas (penzijde)?
Dat kettinkje draait door een bakje met olie. De olie wordt meegenomen aan het kettinkje en komt op de bovenkant van de pen terecht.
6. Wat betekent het als een kam "vleest" en wat is de oorzaak?
Dat is de situatie dat de jaarringen in het hout van de kammen en/of staven zich onder zware druk van elkaar loswerken, 'vlees op de kammen' geheten. Oorzaak is vaak dat men de kammen niet voldoende in de bijenwas heeft gehouden. Het kan ook gebeuren als twee wielen niet in lijn staan; in dat geval wringen de kammen en/of staven op elkaar.
7. Onder welke hoek ligt de vijzel in de maalgoot?
Meestal onder een hoek van ongeveer 30 graden.
8. Wij smeren het onderste lager van de vijzel met kogellagervet. Hoe gaat dat bij ons?
Wij hebben een Staufferpotje dat we vol met vet stoppen. Door met de voet dat potje een slag te draaien schroeven we het wat naar beneden. Daardoor drukt het vet via een buisje naar het lager.
9. Wat is het verschil tussen de lagering van de vijzel in een potbalk en de lagering in een waterpeluw?
De waterpeluw zit onder water en loopt horizontaal, de potbalk steekt grotendeels boven water want loopt vertikaal.
10. Je bovenwiel en je bonkelaar lopen niet goed op elkaar. Mag je dit zelf oplossen door de wiggen te verstellen?
Nee. Het afstellen van het gaande werk zoals twee op elkaar werkende wielen en de lagers van de hals en de pen is molenmakerswerk.

11. Bij het draaien met de molen hoor je steeds een luide dreun die vanaf de askop komt. Wat is er aan de hand en wat moet je doen?
Er is bijna zeker sprake van losse roewiggen. Dit vraagt om snel ingrijpen: de roe gaat heen en weer schuiven tussen de keerklossen. Elke keer als de losse roe verticaal staat hoor je een luide dreun. Het aanslaan van roewiggen is molenmakerswerk. Het brengt risico's met zich mee en vereist de nodige ervaring.
12. Wat kun je doen als een kam los zit en het niet heeft geholpen hem aan te slaan en opnieuw te wiggen?
Maak gebruik van een stukje zeildoek om de staart van de kam wat dikker te maken.
13. Waar rotten kruipalen typisch?
Houten kruipalen rotten op de plaats waar ze boven de grond komen. Daar groeit vaak hoog gras omheen waardoor de paal langdurig vochtig is. Houd het gras rond de paal kort of haal het over een strook van ± 10 cm helemaal weg. Verder graaft men bijv. jaarlijks de grond rondom de palen één schop diep weg om ze met een waterafstotend middel te impregneren.
14. Hoe ga je te werk om een kruipaal te vervangen?
Trek in gedachten een lijn van de koningsspil door de kruipaal verder naar buiten. Graaf een sleuf vanaf de paal naar buiten, langs de denkbeeldige lijn. Door de sleuf diep en lang genoeg te maken valt de paal naar buiten. Verwijder de oude paal, plaats de nieuwe en zet hem rechtop. Dicht de sleuf en stamp de aarde goed aan.
15. Wat is WK77?
In 1977 verscheen een zeildoek op de markt onder de handelsnaam WK77, een traditioneel ogend doek, geheel vervaardigd uit kunststofvezels. Het is verkrijgbaar in de kleuren wit, bruin en steenrood. WK77 is het sterkste en duurzaamste doek op de markt; levensduur 15-25 jaar.
16. Wat is een takeling?
Een takeling is een op een bepaalde manier om het uiteinde van een touw gewikkeld dunner touwtje (wasdraad) om het uitrafelen van het touw te voorkomen.
17. Waarom brengt men op riet op sommige plekken kopergaas aan?
Kopergaas brengt men vaak op kwetsbare plekken aan waar het rietdek dus is. Het kopergaas houdt het riet op zijn plaats en gaat lang mee. Door de enigszins giftige koperoxide wordt mos- en algengroei tegengegaan.
18. Wat kun je doen om vogels van je gevlucht te weren?
Overhek wegzetten van het gevlucht. Dat heeft wel als nadeel dat je dan twee bliksemafleiders moet aanbrengen.
19. In een molen met een houten rollenkruiwerk is een rol gebroken. Mag je nu verder kruien?
Nee. Je moet eerst de rol verwijderen of zo bevestigen dat hij vrij van kruivloer en overring is, bijvoorbeeld door er een stuk af te tikken met een beitel en hem met een spijkertje vast te zetten.

